

Григорчак Діана Володимирівна

*аспірант кафедри кримінального процесу, детективної та
оперативно-розшукової діяльності Національного університету
«Одеська юридична академія»*

КРИМІНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИ-ТОРГІВЦЯ ЛЮДЬМИ

Свобода людини є однією з найголовніших цінностей сучасного цивілізованого суспільства, а забезпечення недоторканості особи становить, у свою чергу, одну з найважливіших функцій нашої держави.

Торгівля людьми є однією з найнебезпечніших форм порушення прав людини у сучасних умовах, адже порушується комплекс основних прав та свобод особи, передбачених Конституцією України, а також міжнародними актами. Щороку тисячі людей у результаті обману, продажу, насильства, або іншого примусу потрапляють в експлуатацію, стають товаром транснаціональної організованої злочинності, що за оцінками експертів приносить від 7 до 31,6 млрд. доларів прибутку на рік. За даними дослідження, проведеного на замовлення Міжнародної організації з міграції (далі – МОМ), понад 260 000 українців постраждали від торгівлі людьми з 1991 року [1], що робить Україну однією з найбільших країн походження постраждалих від сучасного рабства в Європі.

В Україні на рівні кандидатських дисертацій проблему торгівлі людьми в різні роки досліджували В. О. Іващенко («Кримінологічні та кримінально-правові аспекти боротьби з торгівлею жінками та дітьми», 2000 р.), Я. Г. Лизогуб («Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми та іншу незаконну угоду щодо передачі людини: порівняльно-правове дослідження», 2003 р.), О. О. Володина («Кримінальна відповідальність за викрадення людини (аналіз складу злочину)», 2003 р.), Т. І. Возна («Діяльність правоохоронних органів і неурядових організацій та їх взаємодія щодо запобігання та боротьби з торгівлею людьми», 2003 р.), В. М. Підгородинський («Відповідальність за торгівлю людьми згідно з кримінальним законодавством України», 2005 р.), Юрасюк О.

В. («Кримінологічні проблеми торгівлі людьми», 2007 р.), Негодченко Д. О. («Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми в Україні та інших країнах: порівняльно-правовий аналіз», 2011 р.), Ю. В. Раковська («Соціально-правова природа та детермінація торгівлі людьми: кримінологічне дослідження», 2011 р.), Лукач Н. М. («Концептуальні засади та інституційні механізми протидії глобальній проблемі торгівлі людьми», 2016 р.), Жуковська Г. Г. («Взаємовідносини органів влади та громадськості у протидії торгівлі людьми», 2017 р.).

Визначення поняття «торгівля людьми» вітчизняний законодавець дає в Законі України «Про протидію торгівлі людьми», а саме в ст. 3: торгівля людьми – здійснення незаконної угоди, об'єктом якої є людина, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, у тому числі сексуальної, з використанням обману, шахрайства, шантажу, уразливого стану людини або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, з використанням службового становища або матеріальної чи іншої залежності від іншої особи, що відповідно до Кримінального кодексу України визнаються злочином [2].

Питання особистості злочинця можна без перебільшення вважати одним із головних у кримінологічній науці, оскільки в них поєднуються досить важливі кримінологічні проблеми: природа злочинності, шляхи її попередження, форми та методи боротьби з нею [3, с. 120]. Дрьомін В. М. вважає, що під особистістю злочинця слід розуміти сукупність соціально-демографічних, психологічних та моральних характеристик, в тій чи іншій мірі типово властивих людям, винним у злочинній діяльності певного типу [4, с. 24].

Соціально-демографічні ознаки особи-торгівця людьми охоплюють стать, вік, освіту, місце народження та місце проживання, громадянство, рід занять, стаж роботи, сімейний стан та інші відомості демографічного характеру. Перелічені ознаки самі по собі не є криміногенними, проте взяті у великій сукупності на рівні злочинності взагалі або на рівні окремого виду злочинів і піддані статистичній обробці у порівнянні з даними офіційної демографічної

статистики, містять цінну кримінологічної інформацію про особу злочинців. При такому зіставленні встановлюються зв'язки особи злочинця з типовими характеристиками усього суспільства [5, с. 37-38].

Зіставляючи частку чоловічого та жіночого населення, втягнутого в злочинну діяльність, можна дійти висновку, що такий злочин, як торгівля людьми, вчиняють переважно чоловіки.

Більшість злочинців, що вчиняють злочин, передбачений ст. 149 КК України, є громадянами України (89%), тоді як відсоток іноземних громадян складає всього лише 11%.

Статистичні дані Державної судової адміністрації України [6] та Генеральної прокуратури України [7] містять відомості щодо віку осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, передбачене ст. 149 КК України, – торгівлю людьми. Співвідношення різних вікових груп у цій злочинності показує, що найбільша кримінальна активність притаманна особам віком 29–39 років.

Аналіз відомостей щодо освіти вказує на залежність злочинної поведінки осіб-торгівців людьми від рівня освіти та інтелектуального розвитку, що значно впливають на потреби та інтереси особи. Більшість злочинців (59%) мають повну загальну середню та базову загальну середню освіту.

Слід зазначити, що поширеність злочинності серед осіб, які мають сім'ю, нижча, ніж серед холостяків і розлучених. У більшості випадків, як показують спостереження, сім'я стимулює позитивну поведінку.

Кримінально-правові ознаки знаходять свій прояв у певних формах злочинної поведінки особи-торгівця людьми і найбільш повно виражені у вчиненому нею злочині.

За характером вчинених злочинів торгівець людьми відноситься до корисливо-насильницького типу злочинця, а залежно від ступеню глибини антисуспільної спрямованості особи – до особливо злісних злочинців (осіб, які вчиняють тяжкі та особливо тяжкі злочини; передусім ті, що вчиняють злочини у складі організованих груп і злочинних організацій).

В останні роки спостерігається професіоналізація торгівців людьми, що свідчить про підвищену суспільну небезпеку цього злочинного явища. Одні злочинці спеціалізуються на сексуальній експлуатації, другі – на трудовій, інші – на комерційному усиновленні.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок про те, що торгівля людьми – це явище, яке знаходиться в постійному розвитку не лише за рахунок збільшення масштабів вчинення цих злочинів, а й за рахунок набуття ними все нових і нових рис. Не в останню чергу такі зміни залежать від головного учасника протиправного бізнесу – торговця людьми, особистість якого в цьому зв'язку повинна бути ретельно вивченою. Саме в такому підході до зазначеної проблеми закладено успіху у протидії злочинних діянь, пов'язаних з торгівлею людьми.

Список використаних джерел:

1. Статистика Міжнародної організації з міграції щодо протидії торгівлі людьми станом на 2021 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://stoptrafficking.org/#statistics>
2. Про протидію торгівлі людьми: Закон України від 20.09.2011 р. № 3739-VI: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3739-17>
3. Кваша О. О. Організатор злочину. Кримінально-правове та кримінологічне дослідження: [монографія] / О. О. Кваша. – К.: Інститут держави та права ім. В. М. Корецького. – 2003. – 216 с.
4. Дрьомін В. М., Стрелковська Ю. О. Кримінологія: навчально-методичний посібник [для студентів факультету заочного та вечірнього навчання (заочної форми навчання)] / В. М. Дрьомін, Ю. О. Стрелковська – О.: ВМВ. – 2013. – 100 с.
5. Кримінологія: Загальна та Особлива частини: підручник / І. М. Даньшин, В. В. Голіна, М. Ю. Валуйська та ін.; за заг. ред. В. В. Голіни. – 2-ге вид. перероб. і доп. – Х.: Право. – 2009. – 288 с.

6. Статистичні дані Державної судової адміністрації України // Офіційний сайт судової влади України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/humantradestatistic

7. Статистичні дані Генеральної прокуратури України // Офіційний сайт Генеральної прокуратури України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113281&

Осадчий Богдан Валерійович

*аспірант кафедри кримінального процесу, детективної та оперативно-розшукової діяльності Національного університету
«Одеська юридична академія»*

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ КРИМІНОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИВЛАСНЕННЯ, РОЗТРАТИ МАЙНА АБО ЗАВОЛОДІННЯ НИМ ШЛЯХОМ ЗЛОВЖИВАННЯ СЛУЖБОВИМ СТАНОВИЩЕМ

Сучасні зміни в українському суспільстві, відсутність системної роботи в правотворенні та правозастосуванні зумовлюють необхідність вирішення ряду питань щодо кримінологічного вивчення корупційної злочинності та вироблення на цій основі заходів її протидії, вдосконалення механізмів профілактики і посилення запобіжних заходів. Зараз корупційна злочинність є специфічним явищем злочинної діяльності, а проблеми протидії корупції набули значення ключових в провадженні державою реформ та побудови політики загалом. З цією метою проводяться систематичні реформування органів кримінальної юстиції. Однак без належного кримінологічного дослідження ефективності їх роботи неможливо визначити дієвість таких реформ. До того ж потребує наукового дослідження питання пов'язані з методикою оцінки не тільки роботи органів, а й